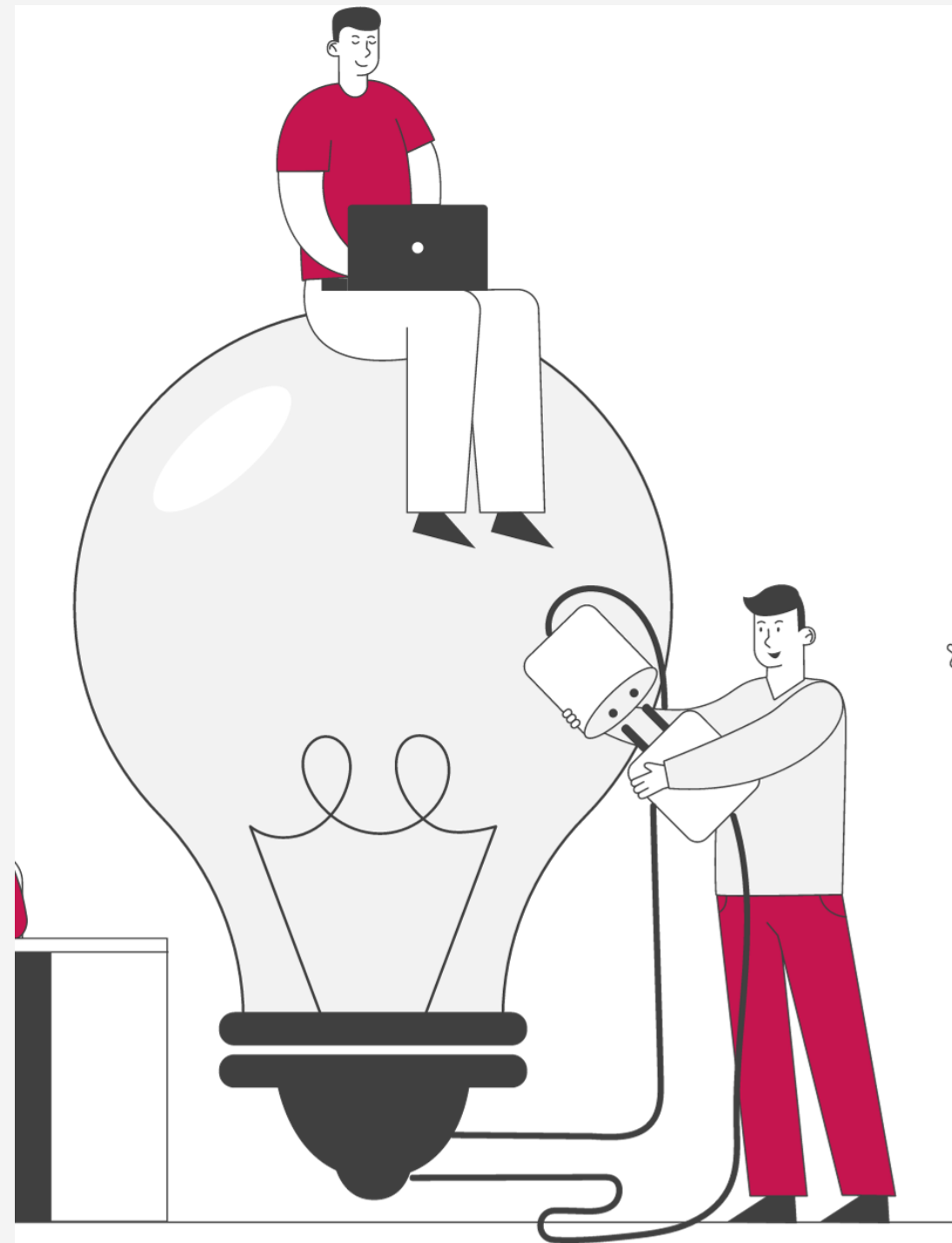

Leren onder de loep: voortschrijdend inzicht

Voortschrijdend inzicht werkt..... aanstekelijk!

Onderzoekend omgaan met het curriculum: voortschrijdend
inzicht benutten

Tacit knowledge: kritische blik op eigen curriculum

Explicit knowledge: onderwijsexperten

Belang van kennisrijk curriculum:

- Kennisrijke doelen en inhoud
- Didactiek afstemmen op doelen

Aanpassen wat niet (goed genoeg) werkt

1. De toekomstige leerplannen GO! als hefboom voor onderwijskwaliteit
2. Leerplanimplementatie zorgt voor gepaste professionalisering

1. De toekomstige leerplannen GO! als hefboom voor onderwijskwaliteit

Van:

- Inhoudelijk doordachte, sterke leerplannen
- Met brede focus
- Met heldere leerlijnen
- Didactische wenken per leergebied (basisdidactiek)
- Visie per domein

Naar:

- Inhoudelijk doordachte sterke **coherente** leerplannen
- **Samenspel** maatschappelijke en persoonlijke ontplooiing: focus op **de basis**
- Met heldere leerlijnen
- **Didactische fiches per doel (basis + leergebied didactiek)**
- Visie per domein

==> inhoudelijke houvast voor leraren en scholen

==> inhoudelijk **en didactische** houvast voor leraren en scholen

= **kwaliteit en autonomie-versterkend**

GO!

Kennisrijk voor de leerlingen & **kennis-ondersteunend** voor de leerkrachten

Onze **nieuwe leerplannen met:**

- Hoge coherentie
- Afstemming op de ambitieuze en heldere minimumdoelen
- doelen formuleren vanuit inhoud *(zie mr. Surma)*
- Focus op de basis van wiskunde, Nederlands *(zie mr. Surma)*
- Aan elk doel koppeling naar effectieve didactiek rond instructie- hoe inoefenen- hoe begeleiden- hoe evalueren

(Hoe sterke didactiek tot bij de leraren krijgen, mevr. Vandromme, mr. Daniëls en mr. De Gucht)

- Met vertaling per doel welke didactiek werkt (evidence-informed)

(kloof kennis- praktijk- implementatie, mevr. Tavernier en mevr. Vandromme) + (professionalisering leraren didactiek spelling, woordenschat, taalbeschouwing, syntaxis mr Daniëls)

==> **Een voorwaarde voor leraren om kwalitatief om te gaan met leer- & onderwijsmethodes**

(verhouding strategieën PBD voor lezen vs handboeken, mevr. Tavernier, mr. Daniëls)

Go!

2. Leerplanimplementatie: zorgt voor gepaste professionalisering

Van:

- Vanuit CIPO focus **op curriculum onderwijsaanbod**
- Implementatie **breed op visie met koppeling naar doelen**
- In tweede fase inzetten op **leergebied didactiek**

Naar:

- Vanuit het R-OK focus op **ontwikkeling stimuleren**
- Implementatie **breed en diep**
- **Vanuit data (leerlingen)resultaten (context)**
- **Gedifferentieerd** (vb met oog voor zij-instromers)
- Inzetten op **effectieve (basis en leergebied) didactiek**

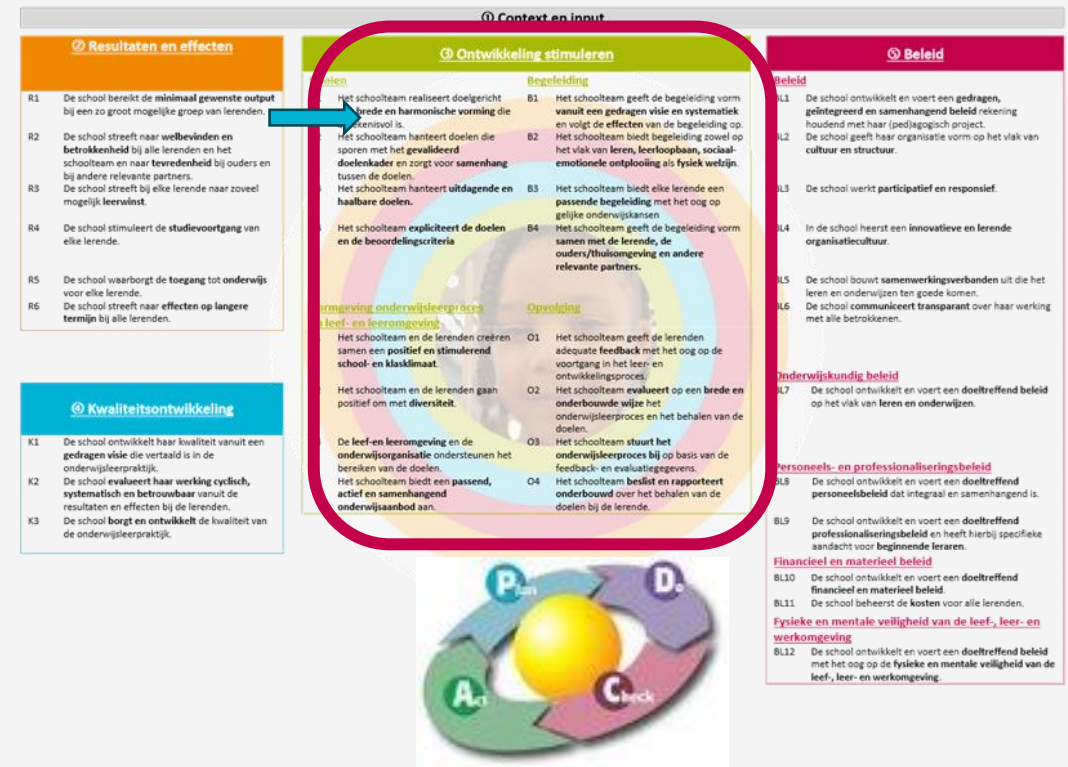
Go!

2. Leerplanimplementatie zorgt voor gepaste professionalisering

Van:

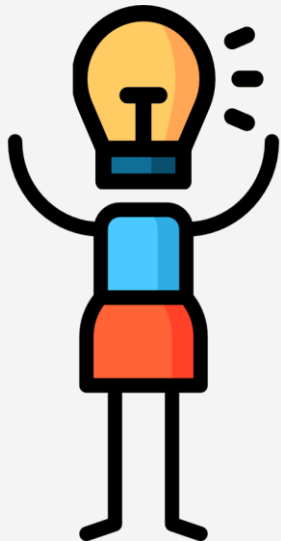

Naar:

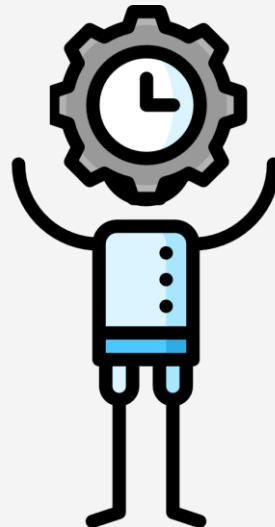

Concreet: Leraren kennis meegeven over soorten leren en hoe deze didactisch activeren

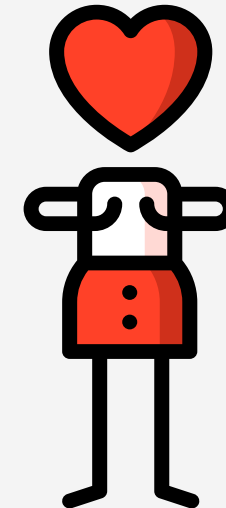
Cognitief leren (bv.,
samenvatten,
memoriseren)

**Metacognitief
leren** (denken over
eigen denkproces,
bv. plannen,
bijsturen, evalueren)

**Motivatieeel
leren** (bv.
volharden,
zichzelf
belonen)

Concreet: Leraren ondersteunen in het omgaan van het leren met soorten kennis

Feitelijke kennis

Kennis van basiselementen zoals termen, begrippen, details en gebeurtenissen die van belang zijn in het leergebied

Conceptuele kennis

Kennis over elementen die deel uitmaken van een grotere structuur en over onderlinge verbanden of relaties. Vb. abstracte begrippen en relaties tussen concrete begrippen, principes, wetmatigheden, theorieën of modellen

Procedurele kennis

Kennis over hoe iets te doen. Vb. algoritmen, technieken en methodes.

Metacognitieve kennis

zelfkennis en zich bewust worden van de eigen kennis en het leerproces

Voorbeeld: Procedurele kennis

WI: cijferalgoritme NDL: spellingregels

Didactische keuzes

Gerichte instructie:

- Instructie op 'procedure' algoritme
- EDI

Doelgerichte leertijd:

- Actief: herhaaldelijk oefenen
- Korte spreiding van oefeningen in de tijd, afwisselend met pauze
- Afwisseling in oefentypes

Ondersteunen van het leren

- Modeling
- Ondersteun leren (denkstappen)
- Variatie in materiaal
- Belang handelen en verwoorden

Evaluatie en feed als motor

- Check continu begrip
- FF, FU, FF
- Evaluatie proces, product

Cijferen: aftrekken tot 100 zonder inwisselen

$3,5 - 2,3 =$

- Ik heb 3 E en 5 t.
- Ik moet 23 t wegnemen.
- Ik begin bij de tienden.
- Ik heb 5 t en ik neem 3 t weg.
- Ik heb nog 2 t over.
- Dan de eenheden.
- Ik heb 3 E en neem 2 E weg.
- Ik heb nog 1 E over.
- Er blijven 1 E en 2 t over.

Het verschil is 1,2.
Dat zijn 12 t of 1 E en 2 t.

Onderwerp	Vorm	Spelling
ik	stam	ik kijk
*jij/u	stam + t	jij kijkt
hij/zij/het	stam + t	zij kijkt
wij	hele werkwoord	wij kijken

Go!

Voorbeeld: Conceptuele kennis

WO: techniek: natuurlijke verschijnselen: hefboomen

Didactische keuzes

Gerichte instructie:

- Geen inhoudelijke instructie (eventueel op proces)

Doelgerichte leertijd:

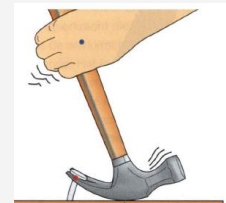
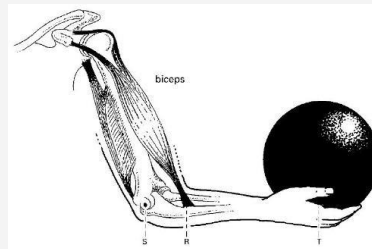
- Actief
- repetitief
- In alle leergebieden

Ondersteunen van het leren

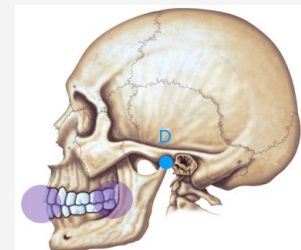
- Verwondering uitlokken
- Ervaringen uitlokken
- KLO: rijke materialen, taken
- In veel verschillende contexten
- Handelen en verwoorden

Evaluatie en feed als motor

- Ervaringen vastleggen
- Transfer ondersteunen

Flipperkast: verschillende soorten ervaringen benutten om concepten te vormen

GO!

Voortschrijdend inzicht werkt..... bevestigend!

Onderzoekend omgaan met het curriculum: voortschrijdend inzicht benutten om werking te bestendigen

Tacit knowledge: kritische blik op eigen curriculum: ervaringen van begeleiders, structureel overleg met (algemeen) directeurs, leraren, partners....

Explicit knowledge: effectmetingen, onderzoek ifv cahiers/ materialenbank GO!, onderzoek naar curriculum andere landen...

Wat werkt - (blijven) inzetten op

1. Een **begeleidingsstrategie** die inzet op breedte en diepte (autonome & ondersteunend)
2. De juiste focus op **begeleidingsinhouden**
3. Leren uit **effectmeting**
4. **Samenwerking** met partners

1. Een begeleidingsstrategie die inzet op breedte en diepte (autonomie ondersteunend)

Inzetten op **professionalisering**:

- Focus op **schoolontwikkeling rond de nieuwe leerplannen** met **begeleiding tot op de klasvloer**: meer dan inzetten op kennis van de leraar alleen: ook de vertaling van de kennis naar het lesgeven (instructie) mee begeleiden
- **Versterkt** door **kwantitatieve opleidingen voor schoolleiders en leraren**
- Aanvullende gerichte input **via vormingen en helpdesk live**
- Samen leren via **Professionele leergemeenschappen**
- Evidence based, hands on **materialenbank** voor GO! Professionals (leermodules, strategieën, implementatieboxen..)

GO!

Versterken
kennis, attitudes
en vaardigheden
van de leraar

- Materialenbank PBD
- Helpdesk live
- Vormingen
- opleidingen

Verandering in
attitudes en
overtuigingen
van de leraar

- Door vertaalslag op school- en klasniveau in verandertrajecten en PLG

Verandering in
instructie

- Opvolging door PBD-begeleider tijdens klasbezoeken

Valkuil:

Te weinig begeleidingsruimte (financiering) voor duurzame school-specifieke trajecten (verandertrajecten).

Meer inzet van budget voor kortere, vaak minder school-specifieke projecten (subsidiedossiers):

- Kostbare tijd gaat verloren aan schrijven > minder begeleidingstijd tot op de klasvloer
- Vluchtige korte termijndoelen i.p.v. duurzame lange termijndoelen > kwaliteitsvol schoolbeleid en sterke professionalisering komen in het gedrang + verwarring bij leraren (gebrek aan vertaling naar hun context)
- Niet alle leraren worden bereikt (lerarentekort, tijd voor leren van en met elkaar, professionalisering van de leraar, ...)

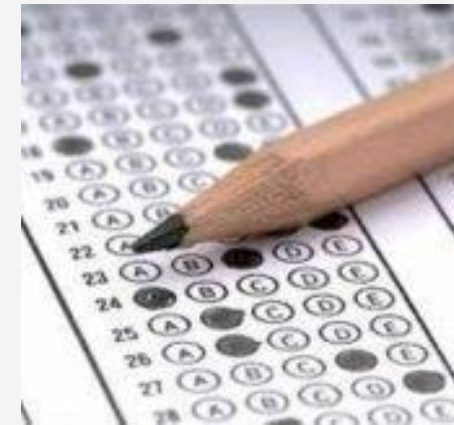

2. De juiste focus op begeleidingsinhouden

- A. GO! curriculum vertrekt vanuit **schooleigen (leerlingen) resultaten**
- B. GO! curriculum
Nederlands: **ambitieuus, evidence-informed en didactisch onderbouwd**
- C. GO! curriculum
Wiskunde: **ambitieuus, evidence-informed en didactisch onderbouwd**
- D. GO! curriculum Kleuteronderwijs: **ambitieuus, evidence-informed en didactisch onderbouwd**

A. GO! curriculum vertrekt vanuit schooleigen (leerlingen) resultaten

Traject schoolontwikkeling
curriculum vanuit onderzoekende
houding: **datageletterdheid**

GO!

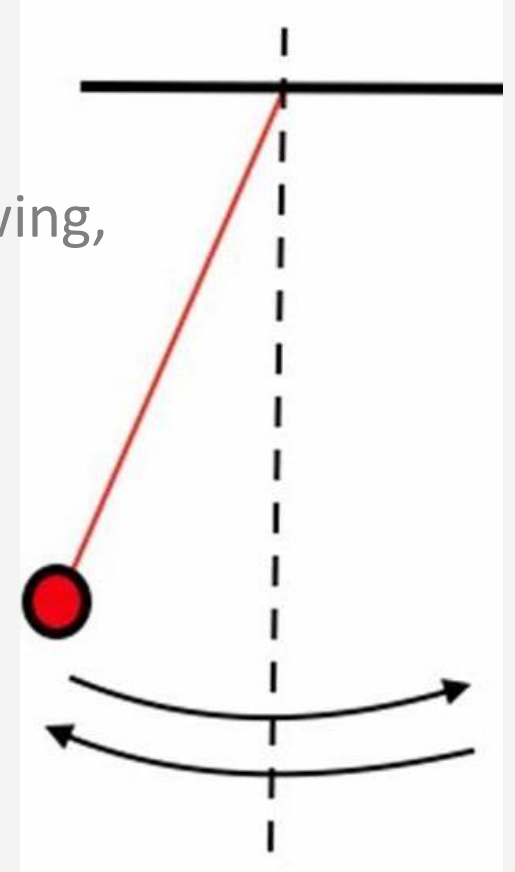
B. GO! curriculum Nederlands: ambitieus, evidence informed en didactisch onderbouwd

- **Ambitieus kennisrijk curriculum:**

- Breed: taalcompetent, taalbeleid
- Versterkte focus op geletterdheid, vlot en vloeiend lezen, taalbeschouwing, woordenschat

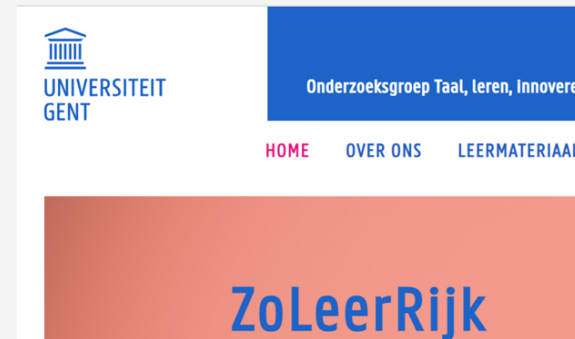
- **Effectieve didactiek:**

- Taalontwikkelen lesgeven (geïntegreerde focus op, woordenschat)
- Lezen: via List en Denk
- Taalbeschouwing: meer aandacht voor deductieve aanpak
- Taal- en denkstimulerende interactie

B.GO!curriculum Nederlands: ambitieus, evidence informed en didactisch onderbouwd

Evidence based

C. GO! curriculum wiskunde: ambitieus en zeer concreet didactisch uitgewerkt in cahiers

De betekenis van vermenigvuldigen en delen

<p>Vermenigvuldigen Vermenigvuldiging</p> <p>$2 \times 3 = 6$</p> <p>Vermenigvuldigen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 2 = 3$</p> <p>Delen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 3 = 2$</p> <p>Delen</p>
<p>Vermenigvuldigen Vermenigvuldiging</p> <p>$2 \times 3 = 6$</p> <p>Vermenigvuldigen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 2 = 3$</p> <p>Delen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 3 = 2$</p> <p>Delen</p>
<p>Vermenigvuldigen Vermenigvuldiging</p> <p>$2 \times 3 = 6$</p> <p>Vermenigvuldigen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 2 = 3$</p> <p>Delen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 3 = 2$</p> <p>Delen</p>
<p>Vermenigvuldigen Vermenigvuldiging</p> <p>$2 \times 3 = 6$</p> <p>Vermenigvuldigen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 2 = 3$</p> <p>Delen</p>	<p>Delen Delen</p> <p>$6 : 3 = 2$</p> <p>Delen</p>

laag 4
laag 3
laag 2
laag 1

C. GO! curriculum wiskunde: evidence based

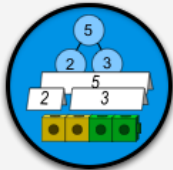
Altijd kiezen voor de inzichtelijke weg

- ▶ Theory of Conceptual Understanding
- ▶ Richard Skemp, 2000

Ijsbergmetafoor

- ▶ Niveaus van aanpak
- ▶ Boswinkel & Moerlands, 2003

Concreet-picturaal-abstract

- ▶ CPA-model
- ▶ Jerome Bruner, 1961

Met de handen leren

- ▶ Theory of Variability
- ▶ Zoltan Dienes, 1967

Spiraal aanpak

- ▶ Spiral Approach
- ▶ Jerome Bruner, 2000

Curriculum Singapore

- ▶ Accenten leerlijn
- ▶ Ministry of Education, 2018

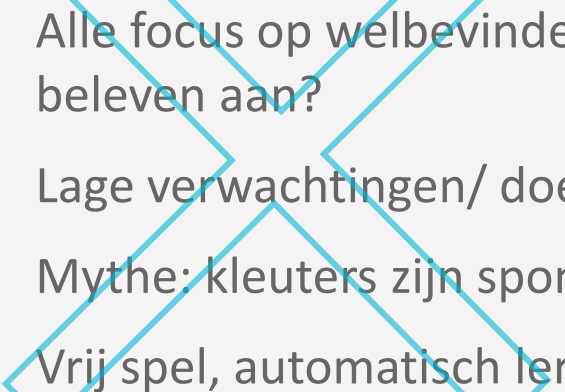
Routinematige vraagstukken

- Strookmodellen
- ▶ Ban Har, 2012

D. GO! Curriculum kleuteronderwijs is ambitieus: didactiek

- Consensus: “weg met pretpedagogie en vrijheid/blijheid in onderwijs.” > ambitie moet voorop!
- Maar: andere “weg met...”-uitspraken > Wat willen we dan juist weg? Ervaringsgericht leren?

-
- Alle focus op welbevinden/ plezier beleven aan?
 - Lage verwachtingen/ doelen?
 - Mythe: kleuters zijn sponzen?
 - Vrij spel, automatisch leren?

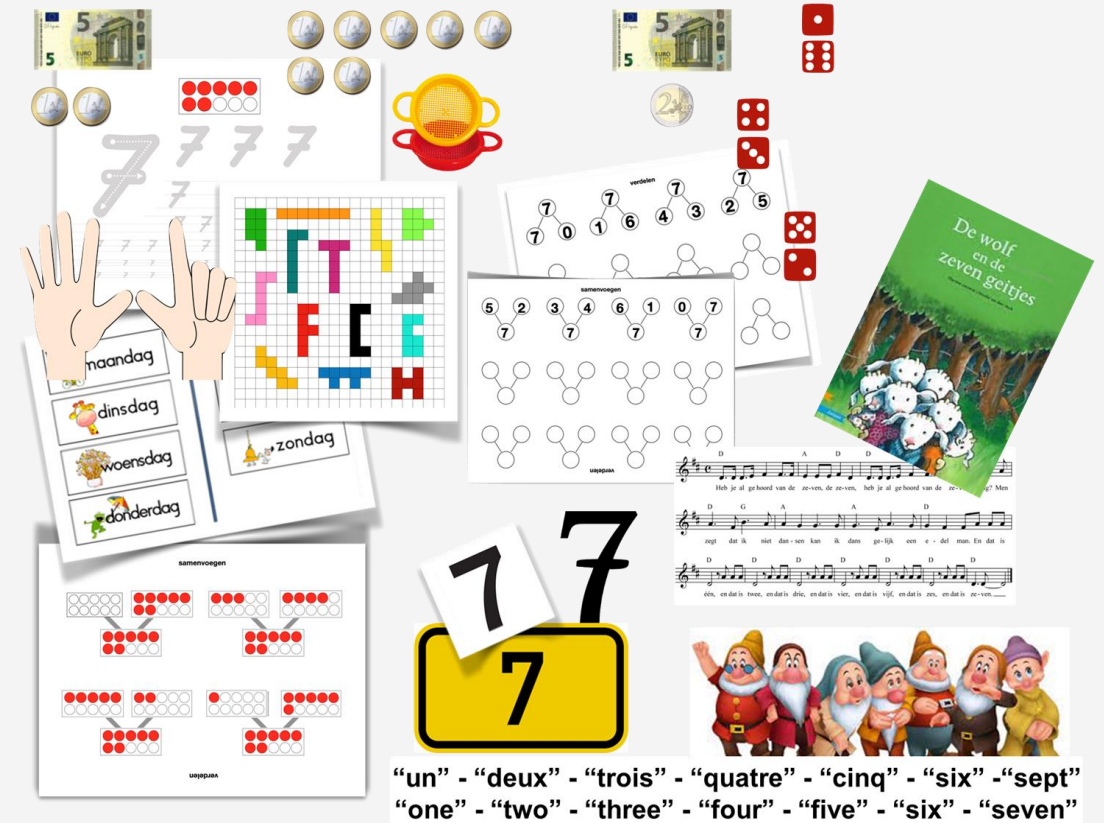
- Krachtige leeromgeving
- Didactiek in functie van het doel en inhoud
- Kennisrijk curriculum
- Ervaren – onderzoeken (analyseren) - leren
- Kracht van spel voor leren

HEEL VEEL CONCEPTUEEL LEREN IN kleuteronderwijs!

GO!

Voorbeeld: Conceptuele kennis: wiskunde: getal 7 WO: dierenrijk (kenmerken)

7 7 7 7

maandag
dinsdag
woensdag
donderdag
zondag

De wolf en de zeven geitjes

7 7

7

“un” - “deux” - “trois” - “quatre” - “cinq” - “six” - “sept”
“one” - “two” - “three” - “four” - “five” - “six” - “seven”

Belang van flipperkast gewijs
botsen tegen ervaringen

GO!

Voorbeeld 3: procedurele kennis:

WO: techniek, NDL: lezen, ICT: algemene vaardigheden

technisch systeem
correct gebruiken:
lijmstift

Stappenplan 'lezen'

elementaire
bedieningselementen
hanteren

Belang van expliciete instructie!!!

D. GO! Curriculum kleuteronderwijs is ambitieus wiskunde

Getallen: numerieke is veel uitgebreider

- Aanwijzend resultatief tellen (≤ 20), resultatief tellen (≤ 10)
- Perceptueel en conceptueel subiteren (belang automatisatie)
- Getalfamilies t.e.m. 5 (verschillende handelingen voor hetzelfde concept (deel-geheelconcept)- belang automatisatie)
- Koppeling uitspraak-gestructureerde hoeveelheid- cijfer (weergave-niet schrijven)
- Getallenrij

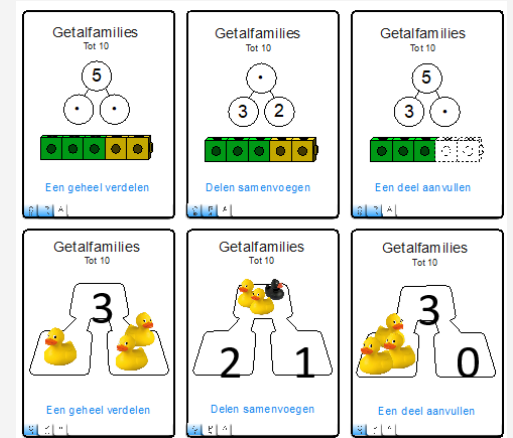
Metten:

- Meer aandacht voor ontwikkeling maatgevoel
- Aandacht voor oppervlakte in KO

Meetkunde:

- Conceptvulling (Aandacht voor vlakke figuren (vierkant, rechthoek, driehoek, cirkel) en ruimtefiguren (kubus, balk, kegel, piramide, cilinder))

Tabellen en grafieken

D. GO! Curriculum kleuteronderwijs is ambitieus Nederlands

Mondelinge vaardigheden:

- Technisch en begrijpend luisteren
- Technisch, begrijpend en communicatief spreken

Schriftelijke taalvaardigheid

- Geletterdheid (veel aandacht aan fonologisch/ fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe!)
- Begrijpend 'lezen': verhaalbegrip, rijke variatie aan teksten

Strategieën toepassen voor de verschillende vaardigheden

D. GO! Curriculum kleuteronderwijs is ambitieus: Taal

Wat leraren moeten weten over woordenschatverwerving

- Woordenschatverwerving is cumulatief
- Woordenschat(uitbreiding) is verbonden met kennis(opbouw)
- Er zijn gradaties van woordkennis

taak van ons onderwijs: vooral diepe woordkennis

Diep

Oppervlakkig

Woord	Kent het woord goed, kan het woord verklaren en gebruiken	(Her)kent het woord in een bepaalde context	Heeft het woord gezien of gehoord	Kent het woord niet
--------------	---	--	--------------------------------------	---------------------

GO!

Zin en onzin van woordenlijsten: De GO! WOK als rijke bron

The screenshot displays the GO! WOK educational interface, which is organized into several sections:

- Natuur (Nature):** A large blue header at the top left.
- Dieren (Animals):** A blue header at the top right.
- Levende natuur (Living Nature):** A green vertical sidebar containing categories like **Planten** (Plants), **Dieren** (Animals), and **Mensen** (Humans). Each category has buttons for **Leerplandoelen** (Learning Objectives) and **Woorden** (Words). Red circles highlight the **Woorden** buttons for **Dieren** and **Mensen**.
- Algemene vaardigheden (General Skills):** A blue sidebar on the left with buttons for **Leerplandoelen** and **Woorden**.
- Producten van dieren (Products of animals):** A blue box listing **vlees** (meat), **melk** (milk), **wol** (wool), **leder** (leather), and **ei** (egg).
- Woordenlijst: Dieren (Word List: Animals):** A central blue box with a grid of sub-topics: **Huisdieren** (Domestic animals), **Kriebeldieren** (Insects), **Tuin en park** (Garden and park), **Dierentuin** (Zoo), **Bos** (Forest), and **Boerderij** (Farm). The **Boerderij** button is circled in red.
- Woordenlijst: Boerderij (Word List: Farm):** A blue box on the right featuring a photo of piglets and a list of farm-related terms: **de koe** (the cow), **de ezel** (the donkey), **de boerderij** (the farm), **de kinderboerderij** (the children's farm), **de stal** (the stable), **de wei/weide** (the meadow/pasture), and **de schuur** (the barn).
- Ontwikkeling (Development):** A purple box at the bottom left listing **het jong** (the young), **het ei** (the egg), and **het kuiken** (the chick).
- Delen van het lichaam (Parts of the body):** A green box at the bottom center listing **de poot** (the foot), **de kop** (the head), **de staart** (the tail), **de vleugel** (the wing), **het lijf** (the body), and **de pluim/veer** (the feathers).
- Quantifiers:** An orange box at the bottom right listing **één** (one), **twee** (two), **drie** (three), and **vier** (four).

Two red arrows point from the **Woorden** buttons in the **Levende natuur** sidebar to the **Woordenlijst: Dieren** box. Another red arrow points from the **Boerderij** button in the **Woordenlijst: Dieren** box to the **Woordenlijst: Boerderij** box.

Two callout boxes provide additional context:

- Callout 1:** *• Veel voorkomende dieren uit hun omgeving herkennen en benoemen (bijv. huisdieren, vogels, boerderijdieren ...).*
- Callout 2:** *• Met eigen woorden uitleggen dat de geboorte van een dier wordt voorafgegaan door een periode van gedragen worden van de moeder of door ontwikkeling in een ei.*

Geen minimale lijsten!

D. Curriculum kleuteronderwijs is ambitieus

Inzetten op kennisrijk curriculum

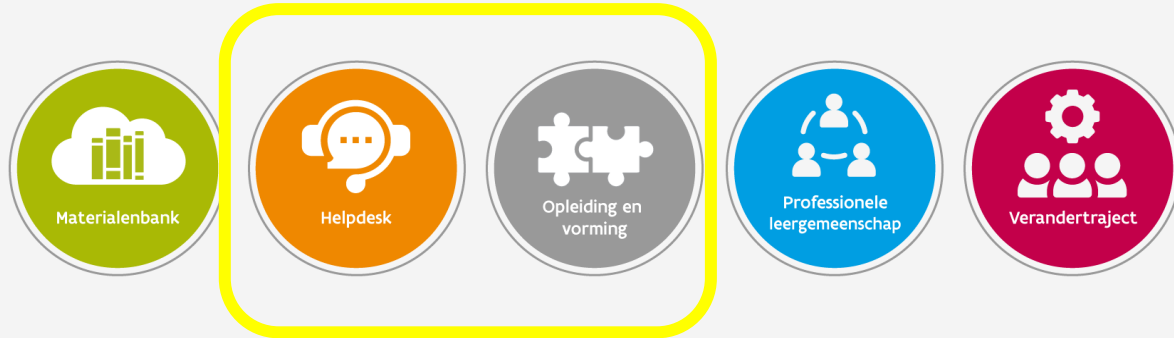
via nieuwe minimumdoelen:

- Heldere, ambitieuze doelen (weg met systematisch gebruik handelingswerkwoorden als 'ervaren, (plezier)beleven, ontdekken...)
- Met aandacht voor meetbaarheid
- Duidelijke inhoud

3. Effectmeting begeleiding

- Effectmetingen curriculum via EDBI- instrument (Vlaamse overheid) wordt systematisch gebruikt voor

- Effectmetingen die (inhoudelijk) verder gaan dan EDBI worden gebruikt voor:

Maken gebruik van **effectenposters** gebaseerd op kwaliteitsverwachtingen ROK

1. Nederlands

2. Resultaten en effecten

R3 Minstens 80% van de leerlingen L1 t.e.m. L6 behalen de norm voor vloeiend lezen. Leerlingen vergroten hun motivatie en beleven plezier aan lezen. Leerlingen vergroten hun kennis en vinden antwoorden op vragen vanuit verschillende perspectieven.

3. Ontwikkeling stimuleren

Doelen

D1 De leerkracht kiest voor doelgerichte, betekenisvolle functionele luister- en/of leesopdrachten vanuit diverse contexten met een relevant doel.

D2 Er is een duidelijke transfer van lezen over de leerdomeinen / vakken / schoolmuren heen.

De school heeft een duidelijke leerlijn met een opbouw en herhaalde oefening over de jaren heen van technisch lezen, leesstrategieën, teksttypes...

Er is een duidelijke transfer van leesstrategieën over leerdomeinen / vakken / schoolmuren heen.

D3 De leerkracht differentieert met betekenisvolle, functionele luister- en/of leesopdrachten met een relevant doel.

D4 De leerkracht kent en verwoordt de doelen en beoordelingscriteria van technische lezen.

D5 De leerkracht zet doelgericht in op verschillende strategieën voor begrijpend luisteren / lezen.

Vormgeving onderwijsleerproces en leer- en leeromgeving

V1 De leerkracht is een motiverend rolmodel door zelf te lezen en eigen leeservaringen te delen over boeken.

3.1 De leerkracht is op de hoogte van het (recent) aanbod aan kinder- en jeugdliteratuur.

V3 Er is rijk en gevarieerd lees aanbod van fictie en non-fictie dat aansluit bij het leesniveau, de interesses en de belevingswereld van de leerlingen.

Lezen maakt deel uit van dagelijks programma. Leerlingen lezen rijke, authentieke teksten op verschillende momenten in verschillende leergebieden en met verschillende doelen.

3.2 De school investeert in de leesomgeving.

V4 Er is binnen de school voldoende aanbod kinder- en jeugdliteratuur: vijf of meer titels per leerling.

De school neemt deel aan (schoolbrede) projecten rond boeken of teksten.

Begeleiding

B1 Lezen is zichtbaar in de klas en / of op school via aantrekkelijk, uitdagende leesplekken.

Leerlingen krijgen ondersteuning bij het ontdekken van het leesvoorkuur.

De leesmotivatie van leerlingen wordt gemonitord op verschillende manieren. Zo is duidelijk voor welke teksten en/of opdrachten ze gemotiveerd zijn en waarom.

5. Beleid

BL7 Er is een structurele aanpak van het leesbeleid die vertaald wordt in een leesbeleidsplan.

4. Kwaliteitsontwikkeling

K2 De visie, doelen en acties zijn het resultaat van een dynamisch en strategisch proces.

De visie, doelen en acties komen tot stand in dialoog met verschillende leesparters.

K3 Er is structureel overleg nodig als basis voor het borgen en ontwikkelen van de onderwijsleerpraktijk.

vervolg pagina 2

PBD-GO

3. Effectmeting begeleiding

PBD gaat data based en systematisch in overleg met scholengroepen

met als doel **strategische begeleidingskeuzes** te maken (hoogste noden, inhouden, ...)

- die worden **vastgelegd** in een **begeleidingsovereenkomst**
- die zeer relevante **input geven voor gesprek over effecten van begeleiding**

4. Samenwerking met partners

Structureel overleg met:

- **Uitgeverijen** tijdens 2-maandelijks GEWU overleg
- **Lerarenopleidingen** waar onze scholen mee samenwerken, overleg rond onderzoek en noden van scholen, inhouden
(AP hogeschool, EhB, HOGent, HOWEST, PXL, UA, VUB, UGent)
- **Inspectie** (algemeen en per niveau)
- **andere PBD's**

Beoogde effect = verhogen van:

